

มังคลัตถทีปนี : ศาสตร์แห่งการดำเนินชีวิต Magalatthadipani : The Science of Well-being Life

พระมหาภักขวัชร เขมทสสี* พระมหาอำนาจ พลบุญโญ และสิริภพ สวนตง

Phramaha Phatchawat Khematassi

Phramaha Umnat Palapanyo and Siraphop Suandong

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

Buriram Buddhist College, Thailand.

*Corresponding Author. E-mail: phatchawat55@gmail.com

Doi : 10.14456/jmcpupeace.2016.71

บทคัดย่อ

คัมภีร์มังคลัตถทีปนีรจนาโดยพระสิริมงคลอาจารย์พระเถระชาวเชียงใหม่ จัดว่าเป็นคัมภีร์ที่อยู่ในชั้นยุคอรุณกถา เพราะผู้แต่งได้นำเอาเนื้อความจากพระไตรปิฎก กล่าวคือ มงคลสูตร จากขุททกปาฐะและสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย สุตตันตปิฎกเล่มที่ 25 มาอธิบายเพิ่มเติมโดยนำเนื้อหาสาระที่เป็นหลักธรรมทางศาสนาเป็นโครงเรื่อง ด้วยการเชื่อมโยงไปถึงคัมภีร์อื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกัน จุดประสงค์เพื่ออธิบายหลักธรรมในมงคลสูตรมี อเสวนา จ พาลาณัง เป็นต้น

จากการวิเคราะห์เนื้อหาของมังคลัตถทีปนี พบว่าศาสตร์แห่งการดำเนินชีวิตทั้ง 9 ด้าน คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการทำหน้าที่ทางครอบครัว ด้านการทำหน้าที่ทางสังคม ด้านการเสริมสร้างศีลธรรม ด้านการศึกษาธรรม ด้านคุณธรรม ด้านการปฏิบัติตนขั้นสูง และด้านเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา นับว่าเป็นหลักการพัฒนาชีวิตและสังคมตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงระดับสูงสุดคือความหลุดพ้นที่เป็นเป้าหมายของพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: มังคลัตถทีปนี, ศาสตร์, การดำเนินชีวิต

Abstract

Mangalatthadipani was written by Phrasirimangalacaraya, Chaingmai provincial monk. It was accepted as the level of commentary because writer had quoted many datum to explain his work from Tipitaka such as Mangalasutta in Khuddakapatha and Suttanipata of Khuddakanikaya, Sutta-Tipitaka Vol. XXV. He explained by using main idea of Buddhism as the structure of his work and links to another scripture which concerning together. The main objective is to explain the teaching in Mangalasutta as to dissociate from the wicked etc.

From analysis of Mangaladipani's content, we find out the science on way of well-being life in 9 aspects namely 1) environment 2) self-deployment 3) duty in family 4) duty in society 5) promotion of virtue 6) Dhamma-study 7) practice of virtue 8) high self-realization 9) highest practical benefic in Buddhism. The teaching in Mangaladipani is principle of life and social development from fundamental level to absolute level as deliverance which is the goal of Buddhism.

Keywords: Mangalatthadipani , Science, Well-being Life

บทนำ

มนุษย์ทุกคนที่เกิดมามีความปรารถนาให้ตนเองมีชีวิตที่ประสบความสุข และความ สำเร็จ ทั้งด้านครอบครัว หน้าที่การงาน และได้รับการยอมรับนับถือในสังคมจึงพยายาม ขวนขวายฝึกฝนอบรมตน ให้มีพัฒนาการที่ดีมีความเจริญก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา พระสัมมาสัม พุทธเจ้าทรงเข้าใจเรื่องราวของชีวิตมนุษย์อย่างแท้จริงจึงได้ทรงแสดงมงคลสูตร 38 ประการ อันเป็นสูตรสำเร็จในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทำให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางโลกและทาง ธรรม ในโลกนี้และโลกหน้า จนถึงการบรรลุมรรคผลนิพพานในที่สุด ซึ่งยังไม่มีหลักสูตรการ พัฒนาใดๆ ในโลกเทียบได้ เพราะผู้ที่ปฏิบัติตามหลักสูตรที่พระพุทธองค์ได้ทรงวางแบบแผนไว้ นี้จะประสบผลสำเร็จทุกคน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นเด็ก หรือผู้ใหญ่ เป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย มีเชื้อชาติ ศาสนาไหนๆ ก็ตาม เป็นหลักสูตรที่ได้ผ่านการพิสูจน์มาแล้วตลอดระยะเวลายาวนาน กว่า 2600 ปี คำว่า มงคล หมายถึงเหตุถึงความเจริญด้วยสมบัติทุกประเภท (มังคัลลัตถที่ปนี แปล เล่ม 1 : 16) มงคลสูตรเป็นสูตรมีปรากฏโดยพิสดารในคัมภีร์มังคัลลัตถที่ปนี

คัมภีร์มังคัลลัตถที่ปนี หมายถึง หนังสืออธิบายมงคลสูตร(ลิขิต ลิขิตदानนท์, 2523 : 279) สามารถสร้างความเข้าใจได้อย่างง่ายขึ้นเช่น หลักความประพฤติด้านสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อ การพัฒนามนุษย์ในมงคลสูตรแสดงให้เห็นว่า ความเจริญรุ่งเรืองของชีวิตเกิดขึ้นขึ้นอยู่กับ อิทธิพลของปัจจัยแวดล้อมหรือสิ่งแวดล้อมไม่น้อย ดังที่ตรัสไว้ในตอนแรกของมงคลสูตร คือ (1) การไม่คบคนพาล (2) การคบบัณฑิต (3) การบูชาบุคคลที่ควรบูชา (4) การอยู่ในถิ่นที่ เหมาะสม (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 25 ข้อ 3 : 7) ปัจจัยอันเป็นเครื่องกระตุ้นหรือชักจูงให้ มนุษย์ทำความดีและสามารถพัฒนาตนเองขึ้นไปถึงระดับที่สูงได้นั้น องค์ประกอบภายนอกซึ่ง ได้แก่ปัจจัยทางสังคม โดยการได้รับคำแนะนำสั่งสอน การถ่ายทอดบอกเล่า ชี้แจง อธิบาย การ เรียนรู้จากผู้อื่นในเฉพาะส่วนที่ถูกต้องดีงาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้รับความรู้หรือคำแนะนำ จากบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตร

ฉะนั้น การพัฒนาศักยภาพมนุษย์ต้องอาศัยปัจจัยภายนอกหรือสิ่งแวดล้อม ปัจจัยเชิง บวกจะช่วยให้เกิดการพัฒนาในแนวทางที่ดีขึ้น มงคลที่จริงแท้เกิดจากกุศล เพราะว่า มงคล แปลว่า สิ่งที่น่ามาซึ่งความสุขความเจริญ อะไรที่น่าความสุข ความเจริญมาให้ได้อย่างแท้จริงก็ คือกุศล ได้แก่สิ่งที่ดีงาม เพราะฉะนั้นบุญคือกุศลจึงเป็นสิริมงคล เพราะเป็นเหตุนำมาซึ่งความ สุขความเจริญที่แท้จริง และหลักธรรมในมงคลสูตรหรือมงคลชีวิต 38 ประการ เช่น การไม่คบ คนพาล การคบบัณฑิต การบูชาบุคคลที่ควรบูชา และการอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม คือปัจจัย ภายนอกเชิงบวกที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้ดีขึ้น คุณธรรมในมงคล

สูตรเหล่านี้ จัดอยู่ในจริยศาสตร์ขั้นพื้นฐาน เพราะเป็นการเตรียมมนุษย์ให้พร้อมเพื่อการพัฒนาตนเองในคุณธรรมที่สูงขึ้นต่อไป เราจะเห็นได้ว่าหลักธรรมในคัมภีร์มั่งคัลลตทีปนี สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ได้ เมื่อปฏิบัติตามแล้วย่อมเห็นผลเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน คัมภีร์มั่งคัลลตทีปนีเป็นตำราที่เผยแพร่ไปในประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก นักปราชญ์ราชบัณฑิตต่างยอมรับว่าเป็นตำราที่แต่งได้ดีเยี่ยม แต่ถึงกระนั้นก็ยังมีความสนใจจำนวนน้อยที่จะศึกษาวรรณกรรมชิ้นนี้ทั้งในด้านประวัติความเป็นมา ความสำคัญ เนื้อหาทางจริยศาสตร์ และศาสตร์การดำเนินชีวิตที่มีปรากฏในคัมภีร์มั่งคัลลตทีปนี ฉะนั้นบทความนี้จะนำเสนอหลักธรรมทั้ง 38 ประการและเพื่อค้นหาว่าหลักธรรมเหล่านั้นจะสามารถนำมาประยุกต์เป็นศาสตร์แห่งการดำเนินชีวิตของมนุษยชาติได้อย่างไร

ประวัติคัมภีร์มั่งคัลลตทีปนี

พระสิริมงคลอาจารย์ผู้แต่งคัมภีร์มั่งคัลลตทีปนีด้วยเนื้อหาสาระหลายหลากจากพระไตรปิฎก ท่านเป็นศิษย์ของท่านพระพุทธวิระ ผู้แตกฉานในพระไตรปิฎก มีความอุตสาหะรณามั่งคัลลตทีปนีซึ่งมีเนื้อหาอันน่ายินดียิ่งนัก ท่านยินดีในความสัจ ในขณะที่ท่านกำลังแต่งมั่งคัลลตทีปนีนี้ ได้อาศัยอยู่ ณ สุญญาการ ซึ่งตั้งอยู่ห่างนครเชียงใหม่ออกไปทางทิศใต้ประมาณหนึ่งคาบวุต เป็นสถานที่ที่เงียบสงบชวนให้เกิดความเลื่อมใสแก่คนที่มาถึง ท่านเชี่ยวชาญในพระไตรปิฎก มีความรู้และความเพียร มีความปรารถนาความฉลาดรอบรู้ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น จึงได้แต่งคัมภีร์มั่งคัลลตทีปนีเมื่อปีวอก พุทธศักราช 2067 ในรัชสมัยของพระเจ้าฟ้างุ้มมิตตาธิราช ซึ่งเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอีกทั้งปรารถนาเพื่อจะบรรลुพระสัมพัญุตญาณในอนาคตอีกด้วย

มั่งคัลลตทีปนี เป็นคัมภีร์ชั้นอรรถกถา ซึ่งแต่งอธิบายมงคลสูตรที่มาจากขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ และขุททกนิกายสุตตนิบาต พระสูตรต้นตปิฎก เล่มที่ 25 (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 25 ข้อ 5 : 3 ; 317 : 376) มงคลสูตรนั้นเป็นสูตรที่มีหัวข้อธรรมตั้งแต่ระดับพื้นฐานมี อเสวนา จ พาลานํ การไม่คบคนพาล เป็นเบื้องต้น จนถึงระดับสูงสุด มี จิตตํ ยสฺส น กมฺปติ อโสภํ วิรชํ เขมํ จิตฺตํ หวัณฺโฬ จิตฺตํ เสร้าโสภํ จิตฺตํ ปราศจาก กิเลส จิตฺตํ เกษมเป็นที่สุด ซึ่งสามารถเลือกปฏิบัติได้ตามแต่จะสะดวกหรือเหมาะสมแก่ตน มั่งคัลลตทีปนีนี้เป็นวรรณกรรมพุทธศาสนาที่ขยายความแห่งมงคลสูตรได้อย่างลึกซึ้งกินใจ ตามแนวทางแห่งพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และปกรณ์วิเสส ซึ่งเมื่อรวมตำราที่ท่านนำมาอ้างอิงแล้วมีเป็นจำนวนมาก ซึ่งล้วนแต่เป็นภาษาบาลีอักษรพม่าและอักษรไทยเหนือทั้งสิ้น แต่ละเล่มจารไว้ในใบลานบ้าง สมุดข่อยบ้าง

คัมภีร์มั่งคลัตถทีปนี ท่านรจนาขึ้นโดยนำเอาพุทธพจน์จากมงคลสูตรมาเป็นตัวแบบ เพื่อแต่งอธิบายขยายความ คล้ายสำนวนเทศนาโวหาร โดยได้อธิบายศัพท์หรือคาถาจากมงคลสูตรทีละบาท แล้วจึงยกอุทาหรณ์ขึ้นมาประกอบ พุทธพจน์ที่ยกมาแต่งอธิบายในมั่งคลัตถทีปนี มีทั้งหมด 11 คาถา แบ่งเป็น 2 ภาค คือ ภาค 1 มี 4 คาถา คือ คาถาที่ 1 – 4 (ถ้ารวมกับคาถาที่เทวดากล่าวเป็น 5 คาถา) และภาค 2 มี 7 คาถา คือคาถาที่ 5 – 11 คาถาทั้ง 10 คาถานั้น รวมกันแล้วมีมงคลทั้งสิ้น 38 ประการ ส่วนคาถาที่ 11 นั้นเป็นการตรัสสรุปชมเชยมงคลทั้ง 38 ประการ

ศาสตร์แห่งการดำเนินชีวิตตามแนวทางของคัมภีร์มั่งคลัตถทีปนี

คัมภีร์มั่งคลัตถทีปนีตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เราสามารถจัดรายละเอียดเพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตโดยแบ่งออกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้ คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการทำหน้าที่ทางครอบครัว ด้านการทำหน้าที่ทางสังคม ด้านการเสริมสร้างศีลธรรม ด้านที่เกี่ยวกับการศึกษาธรรม ด้านคุณธรรม ด้านการปฏิบัติตนขั้นสูงและด้านผลสูงสุดในพระพุทธศาสนา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านสิ่งแวดล้อม

ความเจริญรุ่งเรืองของชีวิตเกิดขึ้นขึ้นอยู่กับอิทธิพลของปัจจัยแวดล้อมหรือสิ่งแวดล้อมไม่น้อย ดังที่ตรัสไว้ในตอนแรกของมลคลสูตร คือ การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต การบูชาบุคคลที่ควรบูชา การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม

หลักธรรมในมงคลสูตร 4 ประการเหล่านี้ มีการไม่คบคนพาล เป็นต้น คือปัจจัยภายนอกเชิงบวกที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้ดีขึ้น คุณธรรมเหล่านี้จัดอยู่ในจริยศาสตร์ขั้นพื้นฐาน เพราะเป็นการเตรียมมนุษย์ให้พร้อมเพื่อการพัฒนาตนเองในคุณธรรมที่สูงขึ้นต่อไปอีก ซึ่งเป็นหลักธรรมขั้นต้นสำหรับการดำเนินชีวิตเพื่อให้ชีวิตดำเนินไปในทางที่ถูกต้องตามครรลองคลองธรรม

2. ด้านการพัฒนาตนเอง

การพัฒนาตนเองตามหลักมงคลสูตร นอกจากจะอาศัยปัจจัยภายนอกดังกล่าวมาแล้ว จะต้องอาศัยปัจจัยภายในด้วย นั่นคือรู้จักพัฒนาระดับตนเองให้สูงขึ้นอยู่เสมอ โดยดำเนินชีวิตตามหลักธรรมในมงคลสูตร 6 ประการ คือ ความเป็นผู้มีบุญอันกระทำแล้วในกาลก่อน การตั้งตนไว้ชอบ พาหุสัจจะ ศิลปะ วินัยที่ศึกษาดีแล้ว และวาจาสุภาสิต ซึ่งการดำเนินชีวิตตาม

หลักการพัฒนาตนเอง 6 ประการ มีความเป็นผู้มีบุญอันกระทำแล้วในปางก่อนเป็นต้น ดังกล่าวมานี้ ซึ่งแต่ละหัวข้อธรรมก็สอดรับกันเป็นอย่างดี เมื่อบุคคลมีบุญกุศลที่เคยได้กระทำไว้แล้วในปางก่อนเป็นวาทสนาหนุนนำทำให้เกิดสัมมาทิฐิตั้งตนไว้ในทางที่ชอบก่อปรักได้ลำดับรับฟังศึกษามากเกิดสติปัญญาเฉลียวฉลาดฝึกฝนอบรมตนจนเกิดความเชี่ยวชาญในศิลปะวิทยาแขนงต่างๆ อีกทั้งมีวินัยคอยกำกับไม่ให้ตนประพฤตินไปในทางที่ผิดดำรงตนในสุจริต 3 หลักธรรมเหล่านี้คือหลักสำหรับการพัฒนาตัวเองอย่างแท้จริง เมื่อบุคคลปฏิบัติตามแล้วย่อมเกิดการพัฒนาศักยภาพชีวิตของตนได้เป็นอย่างดี

3. ด้านการทำหน้าที่ทางครอบครัว

สถาบันทางครอบครัวเป็นสถาบันเล็กๆ แต่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก สังคมจะเจริญรุ่งเรืองได้ดั่งนั้น เราต้องยอมรับว่าส่วนหนึ่งก็มาจากครอบครัวในสังคมอยู่กันอย่างสันติสุข ต่างไว้ใจซึ่งกันและกัน และต่างก็สงเคราะห์ต่อกันและกัน ฉะนั้น ในมงคลสูตรนี้พระพุทธองค์จึงเน้นที่หน้าที่ทางครอบครัวว่าเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของชีวิตควรปฏิบัติคือ การบำรุงบิดามารดา การเลี้ยงดูบุตรธิดา การเลี้ยงดูภรรยา และการทำงานไม่คั่งค้าง ซึ่งการดำเนินชีวิตทางด้านครอบครัวตามหลักของมงคลที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้นี้ ต่างคนต่างทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์พร้อมไม่ขาดตกบกพร่อง บิดามารดาทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตรธิดา บุตรธิดาก็บำรุงอุปฐากดูแลมารดาบิดา สามภรรยาก็ดูแลซึ่งกันและกัน ต่างคนต่างช่วยกันทำมาหากินทำงานตามหน้าที่ของตนอย่างดีแล้ว สถาบันครอบครัวย่อมเข้มแข็งและเป็นฐานที่มั่นคงในการพัฒนาประเทศอีกด้วย

4. ด้านการทำหน้าที่ทางสังคม

การอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น เราต้องยอมรับว่าการไว้ใจซึ่งกันและกันและการสงเคราะห์ต่อกันและกันนั้น มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก ตลอดจนการประพฤตินี้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมก็มีส่วนสำคัญ ฉะนั้น ในมงคลสูตรส่วนนี้พระพุทธองค์จึงเน้นความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันของมนุษย์ในสังคม 4 ประการ คือ การบำเพ็ญทาน การประพฤดิธรรม การสงเคราะห์ญาติ การทำงานไม่มีโทษ การทำหน้าที่ทางสังคม ตามหลักมงคลเหล่านี้มีการบำเพ็ญทานบำเพ็ญกุศลพอสมควรแก่ฐานะของตน ประพฤดิธรรมตามสมควรแก่ธรรม สงเคราะห์ญาติตามความเหมาะสมและทำงานไม่มีโทษงานที่สุจริต จัดได้ว่าปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมมนุษย์อย่างถูกต้องดีงาม ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมอย่างแท้จริง

5. ด้านการสร้างเสริมศีลธรรม

การสร้างเสริมศีลธรรมเป็นการปฏิบัติตนตามกฎระเบียบที่ทางสังคมได้วางไว้ ตลอดจนการรักษากาย วาจา ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ไปประทุษร้ายผู้อื่น คือ การงดเว้นจากบาป การงดเว้นจากการดื่มน้ำเมา การเสริมสร้างศีลธรรมต่อตนเองถือว่าเป็นหลักที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการดำเนินชีวิตเช่นการงดเว้นจากบาปหรือสิ่งชั่วร้ายทั้งปวงอันทำให้จิตใจเศร้าหมอง การงดเว้นจากการดื่มน้ำเมาอันเป็นเหตุบุคคลเสียสติสัมปชัญญะควบคุมตัวเองไม่ได้ เมื่อควบคุมตัวเองไม่ได้อาจทำให้เกิดปัญหาอื่นๆตามมา ดังนั้นหากบุคคลประพฤติปฏิบัติตนตามหลักมงคลด้านการเสริมสร้างศีลธรรมนี้แล้ว ย่อมเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับชีวิตของตนเองอีกทางหนึ่ง

6. ด้านการศึกษาธรรม

การศึกษาธรรม เป็นการเน้นที่ความเป็นผู้สามารถพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่องจากระดับที่ผ่านมา คือ เป็นผู้มีคุณธรรมด้านดีเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ก่อนที่จะนำคุณธรรมระดับต่อไปไปปฏิบัติเพื่อคุณงามความดีที่สูงๆ ขึ้นได้ โดยประกอบด้วย การฟังธรรมตามกาล ความอดทน ความเป็นผู้ว่าง่าย การคบหากับสมณะ การสนทนาธรรม หลักการดำเนินชีวิตด้านการศึกษารธรรมจึงเป็นอีกแง่มุมหนึ่งของชีวิตมนุษย์ที่จะพึงมี เมื่อวาสนาถึงพร้อมแล้ว บุคคลได้ฟังธรรมตามกาลเวลาที่เหมาะสม มีความอดทนและเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่ายฟังน้อมกายเข้าไปหาสมณะผู้รู้ผู้แตกฉานธรรมแล้วทำการสนทนาธรรม ซักถามข้อธรรมที่ตนเองได้ฟังมาแล้วแต่ยังไม่เข้าใจได้แจ่มชัดเพื่อขจัดความสงสัยนั้น แล้วนำมาพิจารณาไตร่ตรองและนำมาประพฤติปฏิบัติจนได้ว่าเป็นการพัฒนาศักยภาพชีวิตของตนเองอีกระดับหนึ่ง เพื่อมุ่งพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

7. ด้านคุณธรรม

คุณธรรม เป็นหลักธรรมที่ช่วยเสริมศักยภาพภายในของมนุษย์ หรือหลักธรรมที่ช่วยเสริมบุคลิกภาพของมนุษย์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น คือ ความไม่ประมาทในธรรม การมีสัมมาคารวะ ความอ่อนน้อมถ่อมตัว ความสันโดษ ความกตัญญู นับได้ว่าเป็นศาสตร์การดำเนินชีวิตในด้านคุณธรรมอีกด้านหนึ่งที่ควรนำมาประพฤติปฏิบัติ

8. ด้านการปฏิบัติตนขั้นสูง

การปฏิบัติตนขั้นสูง เป็นกระบวนการปฏิบัติอันเป็นมรรควิธีหรือหนทางแห่งการเข้าถึงเสรีภาพอย่างแท้จริงทั้งกายและใจ โดยประกอบด้วยหลัก 4 ประการ คือ การบำเพ็ญตบะ การประพฤติพรหมจรรย์ การเห็นแจ้งในอริยสัจ และการรู้แจ้งซึ่งพระนิพพาน หลักธรรมเหล่านี้ับ

ได้ว่าเป็นการปฏิบัติตนขั้นสูงในการดำเนินชีวิต หากชีวิตของบุคคลมีวาสนาสามารถปฏิบัติตามหลักมงคลธรรมเหล่านี้ได้ นับได้ว่าเป็นการดำเนินชีวิตที่ประเสริฐยิ่ง และเป็นศาสตร์การดำเนินชีวิตที่ยากนักที่มนุษย์ปุถุชนผู้หนาด้วยกิเลสจักปฏิบัติตามได้

9. ด้านเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา

ผลสูงสุดในพระพุทธศาสนาคือเป้าหมายสูงสุดของชีวิตมนุษย์ เป็นเป้าหมายที่คนทุกคนควรเข้าถึงให้ได้ เพราะว่าเป็นเป้าหมายที่เต็มไปด้วยเสรีภาพจากเครื่องเศร้าหมองใจทุกประการ โดยประกอบด้วย ความมีจิตไม่หวั่นไหวเพราะโลกธรรม จิตไม่เศร้าโศก จิตปราศจากธุลี จิตเกษมจากโยคะ ผลด้านนี้มีสาเหตุมาจากการปฏิบัติตนตามศาสตร์ดำเนินชีวิตด้านการปฏิบัติตนขั้นสูง เมื่อบุคคลปฏิบัติได้แล้ว สภาวะจิตย่อมไม่หวั่นไหวเพราะโลกธรรม ไม่เศร้าโศก ปราศจากธุลี และเกิดความเกษมจากโยคะ ซึ่งเป็นผลขั้นสูงสุดที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ในมงคลสูตรนั่นเอง

สรุป

คัมภีร์มั่งคั่งถกที่ปนิรจนาโดยพระสิริมั่งคั่งอาจารย์พระเถระชาวเชียงใหม่ จัดว่าเป็นคัมภีร์ที่อยู่ในชั้นยุกอรรถกถา เพราะผู้แต่งได้นำเอาเนื้อความจากพระไตรปิฎก กล่าวคือ มงคลสูตร จาก ขุททกปาฐะและสุตตนิบาต ขุททกนิกาย สุตตันตปิฎกเล่มที่ 25 มาอธิบายเพิ่มเติมโดยอาศัยเนื้อหาสาระที่เป็นหลักธรรมทางศาสนาเป็นโครงเรื่องหรือแก่นเรื่อง โดยการเชื่อมโยงไปถึงคัมภีร์อื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกันตลอดถึงบุคคลต่างๆ ในศาสนา โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่ออธิบายหลักธรรมคำสอนในมงคลสูตรให้กระจ่างชัดแก่ผู้ที่สนใจใคร่ศึกษาและเพื่อจัดความเข้าใจผิดเรื่องมงคลแก่เหล่ามนุษย์และทวยเทพทั้งหลาย คัมภีร์มั่งคั่งถกที่ปนิได้มีการจารึกไว้ด้วยอักษรหลายชนิดด้วยกันเช่น อักษรธรรมอีสาน อักษรขอม และอักษรบาลี เป็นต้น

คัมภีร์มั่งคั่งถกที่ปนิจัดได้ว่าเป็นศาสตร์แห่งการดำเนินชีวิตอีกศาสตร์หนึ่งที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นศาสตร์สำหรับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ในด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการทำหน้าที่ทางครอบครัว ด้านการทำหน้าที่ทางสังคม ด้านการเสริมสร้างศีลธรรม ด้านการศึกษารธรรม ด้านคุณธรรม ด้านการปฏิบัติตนขั้นสูง ด้านเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา มงคลธรรมดังกล่าวมานี้เป็นหลักการพัฒนาชีวิตและสังคม ตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงระดับสูงสุดคือความหลุดพ้นที่เป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา ฉะนั้นความเจริญของชีวิตจะเกิดขึ้นได้ด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน ไม่ใช่เกิดจากการอ้อนวอนอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์เลย

บรรณานุกรม

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอุดม ชาตเมธี. (2556). **การพัฒนาตนตามหลักมงคลของพระพุทธเจ้า**. กรุงเทพมหานคร: มหาเปรียญ.
- พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจนฺโท). (2535). **มงคลสูตรตีความบรรยายและทศบาปมีวิภาค**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2540). **มงคลัตถทีปนีแปล เล่ม 1-5**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ลิขิต ลิขิตตานนท์. (2523). **ยุคทองแห่งวรรณกรรมพุทธศาสนาของลานนาไทย**. เชียงใหม่ : องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธมฺมธโร). (2518). **มงคลยอตชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2529). **สารานุกรมพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฺฐายี). (2511). **มงคลในพระพุทธศาสนา**. พระนคร: ธรรมบรรณาการ.

TRANSLATED THAI REFERENCES

- Likhittananda. L. (1970). **Golden Age of Buddhist Literary in Lanna of Thailand**. Cheangmai: The World Fellowship of Buddhists.
- Mahamakut Buddhist University. (1997). **Mangalatthadipani in Translation Vol.1-5**. Bangkok: Mahamakut Buddhist University Press.
- PhraDhammapidok (P.A. Payutto). (2008). **Dictionary of Buddhism**. 17th print. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.

- PhramahaUdomjatamedhi.2013. **The Self-development with Buddha's Festivity**. Bangkok: Mahapearn Association of Thailand.
- PhraUpaligunupamacarn (Chan Sirichando). (1992). **Explanation of Mongalasutta's and Tasaparami's Analysis**. Bangkok: Mahamakut Buddhist University Press.
- SomdejPhramahaviravong (Pim Dhammadharo). (1975). **Best Festivity of Life**. Bangkok: Javanapim Press.
- SomdejPhramahasamanajaoKromprayavajiravaroros. (1986). **Encyclopedea of Buddhism**. Bangkok: Mahamakut Buddhist University Press.
- SomdejPhrasangaraja (Jheun Utthayi). (1968). **Festivity in Buddhism**. Bangkok: Dhammabannakarn Press.
- Thai Tipitaka on Mahachulalongkornrajavidyalaya University Version**. (1996). Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.